

z p r a v o d a j

XVIII. ročník

1

2007

- 2 Editorial
Německé předsednictví EU a jeho priority.
- 3 Německé předsednictví EU a vzdělávání
Program trojího předsednictví (Německo, Portugalsko a Slovinsko) a německého předsednictví ve vzdělávání. Realizace programu Vzdělávání a odborná příprava 2010.
- 4 Poradenství ve Francii
Zákon o poradenství a programu pro budoucnost školy.
- 5 Vzdělání a životní dráha
Výsledky výzkumů, které zjišťovaly, jaký prospěch mají lidé ze vzdělání ve světě práce. 1. část.
- 8 Skills a jak je překládat
Srovnání anglické, francouzské a německé verze Helsinského komuniké.
- 8 Lidská práva v technickém vyučování
„Stínové kurikulum“ Lidská práva v profesních školách.
- 10 Perspektivní povolání v USA
Profese, po nichž bude v roce 2007 největší poptávka. Jak si správně vybrat budoucí povolání.
- 11 Mezinárodní vývoj ve vzdělávání techniků
Vývoj ve světě z německého pohledu. Terciární odborné vzdělávání.
- 13 Co nového v časopisech
*L'enseignement technique, 2006, č. 211;
Journal of Vocational Education and Training, 58, 2006, č. 3.*
- 14 Nové knihy v knihovně
- 15 Znovuobjevené knihy
- 16 Zajímavé internetové adresy

Příloha I/2007: Pozadí Helsinského komuniké a Helsinské komuniké
Úplný překlad anglických originálů s přihlédnutím k francouzské a německé verzi.

Editorial

Rok 2007 byl vyhlášen Evropským rokem rovných příležitostí pro všechny. Fotografie je vítězným snímkem ze soutěže, která byla k tomuto roku uspořádána pro mladé lidi. Jejím autorem je osmnáctiletý student z Leedsu Robert Matwiejczyk. (Viz též rubrika Zajímavé internetové adresy.)

Od 1. ledna převzalo předsednictví Evropské unie Německo. Vymyslelo si vtipné logo, které je zároveň webovou adresou, viz protější stránka. Německo čeká mimo jiné organizace velkých oslav, protože 25. března uplyne padesát let od podepsání Římské smlouvy. Již 18. až 20. ledna se sejdou na neformální schůzce ministři práce a sociálních věcí. Zaměří se na cíl Lisabonské strategie „vytvořit v Evropě více a lepších pracovních míst“ a budou pokračovat v diskusi o tom, jak najít nezbytnou rovnováhu mezi flexibilitou a zabezpečením na trhu práce čili „flexicurity“ (flexibilní zabezpečení), a jak tuto flexicurity definovat. Neformální setkání ministrů školství se bude konat 1. a 2. března v Heidelbergu. Německý školský systém je v mezinárodních srovnávaních často kritizován za to, že příliš brzy rozděluje děti do různých druhů škol, a tím zhoršuje šance znevýhodněných žáků. Je však otázka, zda tato raná selekce žáků neprobíhá v jiných zemích také, například podle místa bydliště, protože školy stejného druhu nemusí mít vždy stejnou úroveň ve všech částech země nebo města.

Z prosincového neformálního setkání ministrů školství vzešlo Helsinské komuniké, jehož překlad najdete v příloze Zpravodaje. Doplnili jsme ho překladem podkladového materiálu pro komuniké, který podrobněji popisuje pozadí a historii snah o zvýšení evropské spolupráce v odborném vzdělávání a přípravě. Helsinské komuniké bylo přeloženo z anglické verze s přihlédnutím k francouzské a německé verzi. To pomohlo k vyřešení některých problémů se specifickými anglickými termíny. Například „decentralised peer learning“ je ve francouzštině přeloženo jako „decentralizované učení v kolektivu“ (*l'apprentissage en équipe décentralisée*) a v němčině jako „decentralizované vzájemné učení“ (*dezentralisiertes wechselseitiges Lernen*). Je vždycky výhodné nespoléhat jen na anglickou verzi, která může vést k zavádění zbytečných anglicismů do češtiny. K překladu komuniké se vztahuje také článek na s. 8.

Od našeho vstupu do EU jsou oficiální dokumenty překládány také do češtiny. Úřední věstník (v citacích *Úř. věst.*) je od letošního roku publikován ve 23 jazycích a třech abecedách: latince, abecedě a azbuce. (<http://eur-lex.europa.eu/>) Oficiální překlady je třeba respektovat, a proto se jim snažíme přizpůsobovat. To se projevuje menšími změnami v intranetovém příručním česko-anglickém slovníčku. V této souvislosti upozorňujeme na to, že ve slovníku se nejlépe vyhledává pomocí funkce „najít“ z plného textu. Vyhledávání podle abecedního řazení zvláště u českých slov nevyhovuje, protože jeden termín může mít v druhém jazyce několik ekvivalentů – viz již zmiňovaný článek na straně 8.

Měli jsme v plánu doplnit lednové číslo přílohou věnovanou odbornému vzdělávání ve Finsku, nakonec jsme však dali přednost aktuálnějšímu Helsinskému komuniké. Tak zatím alespoň připojujeme informaci o jedné inovaci, s níž přišla finská firma Enfucell. Ta vyrábí papírové baterie, ve kterých jako vodič funguje tenký papír natřený po jedné straně zinkem a po druhé straně dioxidem manganu. Baterie sice nemají velký výkon, takže jsou vhodné jen pro některé účely, zato však po opotřebování neškodí životnímu prostředí. Přílohu o odborném vzdělávání ve Finsku přineseme v některém z příštích čísel Zpravodaje.

AK

Německé předsednictví EU a vzdělávání

Německo zveřejnilo na webových stránkách svého předsednictví dva programové dokumenty. První z nich, který předkládá společně s Portugalskem a Slovinskem, obsahuje

program na období jednoho a půl roku. Druhý dokument zveřejňuje plán na šest měsíců německého předsednictví. Z obou dokumentů jsme vybrali části, které se týkají vzdělávání.

Program trojího předsednictví

Politika vzdělávání a odborné přípravy v rámci Lisabonské strategie může mít významný pozitivní vliv na výsledky v hospodářské a sociální oblasti, včetně udržitelného rozvoje a sociální soudržnosti.

Tři předsednictví (Německo, Portugalsko, Slovinsko) budou aktivně pokračovat v započaté práci, také však přijdou s několika novými iniciativami na poli vzdělávání a odborné přípravy. Společná průběžná zpráva Komise a Rady o realizaci pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010 bude připravena v roce 2007 tak, aby mohla být předložena na jarním zasedání Evropské rady v roce 2008. Klíčová sdělení vyplývající z této zprávy by měla ukázat základní politickou orientaci vývoje po roce 2010.

Předsednictví budou připisovat značný význam spuštění akčního programu Společenství v oblasti celoživotního vzdělávání a budou pečlivě dbát o jeho hladký průběh. Program tvoří hlavní platformu pro spolupráci na poli vzdělávání v rámci pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010, klade zvláštní důraz na tři strategické cíle (zlepšit kvalitu a efektivitu systémů vzdělávání a odborné přípravy; zpřístupnit tyto systémy všem; otevřít tyto systémy vnějšímu světu) a zabývá se strategií celoživotního vzdělávání. V souvislosti s tím budou evaluovány výsledky dosažené realizací programů Společenství Sokrates a Leonardo da Vinci.

Předsednictví považují za své hlavní úkoly zvýšení mobility žáků a pracovníků i zlepšení transparentnosti a srovnatelnosti národních systémů vzdělávání. V této souvislosti budou předsednictví usilovat o přijetí Doporučení o Evropském rámci kvalifikací a o pokračování v práci na poli odborného vzdělávání a přípravy, například podporováním práce na ECVET.

Mezi dalšími tématy, na něž se předsednictví budou zaměřovat, jsou aspekty celoživotního vzdělávání (předškolní a školní vzdělávání, vzdělávání učitelů, vzdělávání dospělých a cizí jazyky) i vytváření ukazatelů a podporování výzkumu na poli vzdělávání a odborné přípravy.

Modernizace vysokoškolského vzdělávání bude rovněž důležitým bodem programu. Začátkem roku 2007 bude Komise publikovat zprávu o pokroku, kterého bylo dosaženo v reformě vysokoškolského vzdělávání. Předsednictví budou podporovat další rozvoj Boloňského procesu tím, že budou přispívat k přípravám ministerské konference a následným činnostem tak, aby se dosáhlo dalšího pokroku v prioritních oblastech, tj. v systému vysokoškolských diplomů, v zajišťování kvality a v uznávání. Na mobilitu ve vysokoškolském vzdělávání bude kladen zvláštní důraz v roce 2007 v průběhu oslav 20. výročí zahájení programu Erasmus.

Předsednictví budou také připisovat velký význam podpoře multikulturalismu a integraci v kontextu činnosti EU v oblasti vzdělávání. V souvislosti s aktivitami v rámci Evropského roku interkulturního dialogu (2008) bude věnována velká pozornost úloze vícejazyčnosti v posilování multikulturního porozumění a komunikace.

Program německého předsednictví

Německo se chce podílet na posilování evropské spolupráce ve vzdělávání. V programu svého předsednictví k tomu uvádí:

„Ve sféře vzdělávání může být Evropa hrdá na svou staletí dlouhou tradici špičkových výsledků. Vzhledem k dnešní vynikající úrovni výkonů v jiných částech světa, např. v Severní Americe a Asii, se však Evropané musí mnohem více zaměřit na spojování a shromažďování svých znalostí a dovedností. Vzdělávání je klíčové pro sociální soudržnost a je hlavním katalyzátorem evropské integrace. Vytvoření Evropy znalostí zůstává naším společným cílem.

Německé předsednictví bude usilovat o systematickou realizaci pracovního programu Vzdělávání a odborná příprava 2010 ustaveného ministry školství. Německo hodlá zavést Evropský rámec kvalifikací, který usnadní srovnávání profesních kvalifikací a tím zvýší mobilitu v Evropě. Také je třeba posunout dopředu práci na vzdělávání dospělých a na systému ukazatelů pro oblast vzdělávání a pro výzkum vzdělávání.

Německo spojí síly s Komisí při organizaci zahajovací konference programu celoživotního vzdělávání.

V kontextu Boloňského procesu ministerská konference provede kritické zhodnocení uznávání závěrečných kvalifikací, struktury kurzů a zajišťování kvality a rozhodne, jaké by měly být další kroky. Německo bude transformovat rozhodnutí o profesní přípravě přijaté finským předsednictvím v průběhu Bruggsko-kodaňského procesu do konkrétních opatření.“

Prameny:

http://www.eu2007.de

18-month Programme of the German, Portuguese and Slovenian Presidencies. Brussels, Council of the European Union, 21 December 2006. 69 s.

„Europe – succeeding together“. Presidency Programme. 1 January to 30 June 2007. Berlin, The Federal Government 2006. 35 s.

Poradenství ve Francii

V dubnu 2005 byl ve Francii vydán zákon o poradenství a programu pro budoucnost školy¹. Velká pozornost se v něm věnuje informacím o možnostech, které nabízí příprava na základě učební smlouvy.

Poradenství má za úkol provázet každého žáka a studenta při vytváření jeho vzdělávací dráhy a zajistit mu profesní začlenění. Zároveň má přispívat k rovnosti šancí mezi dívkami a chlapci. Poradenství musí žákům pomoci k tomu, aby byli schopni rozlišit různé vzdělávací cesty, které se jim nabízejí a perspektivy tohoto vzdělávání.

Rektoři všech školských správních obvodů jsou vyzýváni k tomu, aby koordinovali působení různých státních služeb a veřejných institucí, které mají v kompetenci poradenství, začleňování do světa práce a informace o povoláních. Smlouvy uzavřené mezi státem a příslušnými službami upřesňují podmínky této koordinace.

Informace o povoláních, o ekonomickém a sociálním prostředí, o podmínkách profesní přípravy a pokračování ve studiu musí být úkolem jednoletého nebo víceletého programu, který může být integrován do plánu instituce a předložen správní radě. V *collège* (4leté nižší sekundární vzdělávání) se tento program opírá o vyučování zaměřené na odborné objevování.

Deset hodin v lyceu (*lycée*)?

V rámci vzdělávání a poradenství budou posíleny informace o přípravě na základě učební smlouvy a o povoláních, na jejichž výkon se lze takto připravit. Dokumenty z oblasti informací a poradenství určené rodinám a žákům explicitně počítají s volbou přípravy na základě učební smlouvy. Žáci, kteří chtějí vstoupit do přípravy na základě učební smlouvy, využívají specifického poradenství zajišťovaného ředitelem školy ve spolupráci s profesními organizacemi, podniky a konzulárními komorami (*chambres consulaires*) na základě rámcové dohody nebo smlouvy se školskými úřady.

Pokud mladý člověk vstupující do přípravy neovládá obecný základ znalostí, musí mu vzdělávání poskytované v rámci učební smlouvy umožnit ho získat.

V lyceu bude na základě experimentu žádoucí věnovat deset hodin ročně informacím o povoláních a o vysokoškolském vzdělávání.

Právo na přijetí do sekce pro přípravu vyšších techniků ve veřejném školství mají žáci a učni, kteří ve stejném roce prospějí „dobře“ (*bien*) nebo „velmi dobře“ (*très bien*) při profesním bakalaureátu (*bac pro*), jehož profesní pole odpovídá zaměření požadované sekce vyšších techniků. Přednostně jsou přijímáni mladí lidé s technologickým bakalaureátem (BTn).

AK

¹ *La loi du 23 avril 2005 d'orientation et de programme pour l'avenir de l'École, l'article 9.*

Pramen:

Rochereau, Gisèle: Orientation: plus d'informations sur l'apprentissage. L'enseignement technique, 2006, č. 211, s. 15.

Uvedeným tématem se zabývají i tyto články Zpravodaje:

Příprava na základě učební smlouvy – 1/2002

Příprava na základě učební smlouvy ve Francii – 12/2001

Nové profesionalizační dráhy ve Francii – 6/98

Vzdělání a životní dráha

Jaký prospěch ve světě práce přináší lidem vzdělání a jak lze prospěšnost vzdělání měřit, zjišťovaly výzkumy, jejichž výsledky jsou shrnuty ve třetí zprávě Cedefopu o výzkumu odborného vzdělávání. Zkrácený překlad podkapitoly 4.2. věnované této tematice uvádíme pro velký rozsah ve dvou pokračováních.

Výzkum zaměřující se na vypočítávání prospěchu ze vzdělání a nákladů na jeho získávání v průběhu života jednotlivce se dělí do dvou hlavních proudů:

- výzkum životní dráhy, který se soustřeďuje na institucionálně nabízenou situaci, dobře definované alternativy (většinou zaručované zákonem) a následná rozhodnutí a cesty zvolené jednotlivci;
- biografický výzkum, který se zaměřuje na individuální subjektivní vnímání, asimilaci, porozumění a rekonstrukci reality.

Výzkum životní dráhy a biografický výzkum nebyly původně vyvinuty pro zkoumání prospěšnosti vzdělání, nýbrž pro výzkum procesů sociálních a demografických změn. Empirický výzkum životní dráhy pocházející z národních hnutí sociálního výzkumu v USA a v zemích severní a střední Evropy (např. Francie, Německo, Norsko a Spojené království) se v posledních dvaceti letech značně rozvinul. Bere v úvahu také mezinárodně srovnatelné problémy a další rozvoj metod a databází. Současnými předměty zkoumání jsou společenské trendy, srovnávání různých politických systémů a národních rozdílů v přístupu k veřejným statkům, např. ke vzdělávání.

Výzkum životní dráhy a biografický výzkum se stal specifickou oblastí vědeckého výzkumu také ve výzkumu vzdělávání. Je součástí významných diskusí o problémech vzdělávání v posledních desetiletích, zejména o expanzi vzdělávání, rovném přístupu ke vzdělávání a rovných příležitostech, o sociálním výběru a schopnostech a o individuálním výkonu ve čtení, psaní a počítání (např. šetření IALS a PISA prováděná OECD). Princip svobodných individuálních rozhodnutí v rámci vzdělávání a právo sledovat individuální aspirace činí výzkum faktorů vlivu na tato rozhodnutí a na dopady na jednotlivce a společenské procesy vysoce relevantní.

Použití longitudinálních šetření nebo panelů a sledování cest různých generací či kohort vzděláváním, profesní přípravou a zaměstnáním je nezbytnou podmínkou pro zodpovězení několika otázek. Například otázka rovných příležitostí nemůže být analyzována v jednom okamžiku vzdělávací dráhy. Okolnosti na začátku procesu a v samotném procesu jsou důležité rozhodující činitele, které musí být vzaty v úvahu. Podobně individuální aspirace, schopnosti a výkony

nejsou v průběhu doby stabilní, mění se s osobním a společenským vývojem.

V evropském sociálním výzkumu dosud nebyla věnována plná pozornost využívání prospěchu ze vzdělání v průběhu života. Zatímco práce je jedním z ústředních témat sociologie a ekonomie a procesy na trhu práce jsou vědecky sledovány od doby krize trhů práce v západní Evropě v 70. letech, prospěch vzdělání pro profesní životní dráhu je stále marginálním tématem v této oblasti. Výzkumné činnosti v zemích s dlouhou tradicí analýz životní dráhy přesouvají důraz od zkoumání vlivu vzdělání k širšímu zkoumání individuálních životních šancí v určitých sociálních podmínkách a vývoji, v nichž vzdělání hraje roli jen společně s jinými okolnostmi. Důvodem mohou být obtíže s definicí a měřením vzdělání, profesní přípravy, dovedností a kvalifikací, které činí hypotézy o výsledcích vzdělávání méně atraktivní než pouhý popis sociálních situací a vývoje. Proto je výzkum vzdělávacích a profesních drah omezený ve srovnání s rozsáhlým výzkumem vzdělávání a lidského kapitálu.

Některá témata mají obzvláštní význam pro výzkum životní dráhy a biografie ve vzdělávání pro svůj charakter závislý na čase.

▪ *Přechod z (povinného) vzdělávání do profesní přípravy a na vysokou školu.* Rozhodnutí pokračovat ve vzdělávání po povinné školní docházce (nebo opustit vzdělávání) je ovlivněno individuálními aspiracemi a schopnostmi, také však dostupností míst v dalším vzdělávání a profesní přípravě, očekáváním budoucí kariéry a přitažlivostí různých kurzů. Sociální zázemí, profesní poradenství, informace o budoucích vyhlídkách a podpůrná opatření jsou další parametry, které ovlivňují tato rozhodnutí; v mnoha případech volba v raném věku více či méně určí budoucí životní dráhu jednotlivce.

▪ *Vstup na trh práce.* Zvyšující se míra nezaměstnanosti v Evropě a především vysoká a přetrvávající nezaměstnanost mládeže podnítily výzkum okolností a podmínek zlepšujících vstup nebo návrat na trh práce a přechod ze školy do zaměstnání. Sledování profesních drah v různých situacích a zkoumání opatření a programů ke zlepšení těchto přechodů je hlavním předmě-

tem výzkumu životní dráhy a biografie a vyžaduje využívání longitudinálních dat.

▪ **Kariérní mobilita a celoživotní vzdělávání.** Vzhledem k zrychlujícím se sociálním, ekonomickým a technologickým změnám se adekvátní způsobilosti a celoživotní vzdělávání stávají nezbytnou podmínkou získání a udržení kvalifikovaného zaměstnání. To zahrnuje přechod do počáteční a další profesní přípravy – formální nebo neformální – v průběhu života, následovaný obdobími zaměstnanosti či nezaměstnanosti. V tomto kontextu je flexibilita trhu práce považována za důležitý předpoklad pro značné snížení nezaměstnanosti a vytváření nových pracovních míst. To však také znamená, že lidé mohou měnit zaměstnání několikrát za život a doba zaměstnání může být přerušována fázemi nezaměstnanosti nebo dalšího vzdělávání. Podle Beckovy teze individualizace (1994), budou *patchworkové* profesní dráhy narůstat a mít podstatné společenské, sociálně psychologické a ekonomické dopady. Využití analýz longitudinálních dat a záznamů událostí (*event history*) jsou adekvátními způsoby zkoumání těchto procesů.

Význam metod zabývajících se životním během a biografií také jasně vyplývá z výzkumných zjištění, že čas strávený v zaměstnanosti a mimo zaměstnanost nezávisí jen na specifických vnějších situacích, např. na hospodářských cyklech a nevyváženosti trhu práce, ale také na individuálních zkušenostech a kvalifikacích získaných během života. Oba účinky mohou být odděleny a srovnávány při analyzování kohortních procesů se záměrem testovat hypotézu *patchworkové* profesní dráhy jako fenoménu strukturálních změn.

Výsledky výzkumu na národní a evropské úrovni

Je třeba zdůraznit, že studie životní dráhy zjišťující individuální prospěch ze vzdělání a profesní přípravy prováděné na národní úrovni jsou dosti odlišné, a proto mohou být těžko srovnávány. Důvodem jsou odlišné definice vysvětlujících a závislých proměnných a často rozdílné plány výzkumu, výzkumné disciplíny a tradice v jednotlivých zemích.

Výzkumné studie individuálních záznamů o práci (*work history*) v průběhu životní dráhy obvykle vymezují vysvětlující proměnné „vzdělání“ nebo „profesní přípravu“ podle úrovně a/nebo počtu let vzdělávání či profesní přípravy. S výjimkou několika studií jsou navíc vzdělání a profesní příprava při vysvětlování rozdílů v ekonomickém, sociálním a soukromém životě jednotlivců pojímány jako dvě vysvětlující proměnné mezi dalšími vysvětlujícími proměnnými, např. pracovní praxí, rodinným zázemím a pohlavím. To ukazuje na značnou mezeru ve výzkumu životní dráhy, pro-

tože lze říci jen málo o rozdílech podle druhu a kvality vzdělání a profesní přípravy a podle kvalifikací a způsobilostí.

Navíc je specifický prospěch ze vzdělávání těžko stanovitelný kvantitativními metodami, protože příčiny a účinky jsou vzájemně propojeny. Z těchto důvodů obsahuje seznam výzkumných prací o prospěchu ze vzdělání, profesní přípravy a způsobilostí pro životní dráhu jednotlivců několik empirických studií o prospěchu ze vzdělání a profesní přípravy v celoživotní perspektivě, které nepocházejí primárně z výzkumu životní dráhy, nýbrž používají longitudinální data. Využití výzkumných prací se zaměřuje na tyto problémy vztahující se k prospěchu ze vzdělání, profesní přípravy a kvalifikací:

- monetární návratnost a celoživotní příjem;
- vliv na účast na trhu práce;
- vzdělávání, profesní příprava a přechody mezi nimi;
- generační a kohortní rozdíly;
- sociální rozdíly;
- nehmotný prospěch a subjektivní biografické vnímání.

Monetární návratnost a celoživotní příjem

Existuje jen málo „opravdových“ studií životní dráhy založených na panelových nebo longitudinálních šetřeních, která analyzují celoživotní monetární návratnost vzdělání (zejména výdělků).

Výsledky některých studií:

- Steiner a Lauer (2000) zkoumali vzdělávání v Německu od roku 1984 do roku 1997 na základě německého sociálně-ekonomického panelu (*German Socio-economic Panel – GSOEP*) a ukázali, že míra návratnosti není v průběhu života konstantní. Ženy mají vyšší míru návratnosti (10 %) než muži (8 %). Míra návratnosti u žen však od poloviny 90. let klesala, zvláště u mladých žen. Autoři předpokládají, že tato redukce byla výsledkem expanze vzdělávání od 70. let, která byla příznivá pro ženy a vedla k disproporčnímu zvýšení v nabídce vysoce kvalifikovaných lidí.
- Becker a Schönmann (1996, 1999) odhadovali dlouhodobou návratnost dalšího odborného vzdělávání a přípravy na základě německé studie životní historie (*German Life History Study – GLHS*) a GSOEP. Jejich výsledky ukazují na všeobecnou tendenci ke snižování míry návratnosti u dalšího odborného vzdělávání a přípravy v Německu. Důvodem by mohlo být, že individuální náklady na profesní přípravu (včetně nákladů alternativních příležitostí – *opportunity costs*) se zvyšují a při použití metody míry návratnosti (*rate of return – RoR*) překompenzovávají zvýšení příjmů.

▪ Barceinas-Paredes a kol. (2001) analyzovali longitudinální data z Francie a ze Španělska a zjišťovali, zda vyšší služební věk má v průběhu doby vliv na příjem. Ve Francii začala návratnost klesat po pěti letech strávených v jednom místě, zatímco ve Španělsku návratnost do 20 služebních let neklesala. Bohužel autoři článku neposkytli žádné informace o souborech dat použitých při analýze.

Mnoho studií, zejména těch, které se zabývají mírou návratnosti vzdělání v rámci teorie lidského kapitálu, neobsahuje data, která je umožňují aplikovat na „skutečnou“ metodu životní dráhy. Místo toho rozšiřují svou metodu, která je většinou založena na průřezových datech odvozených ze šetření – vypočítáváním celoživotních výdělků. Přes některé výhrady tento přístup – i když to není metoda reálné životní dráhy – přispívá k lepšímu pochopení dynamických vlivů na vzdělávání a profesní přípravu.

Tyto studie předpokládají přímý vztah mezi akumulací vzdělání, profesní přípravou a dovedností a nárůstem současných a celoživotních výdělků. Několik studií potvrzuje jak význam způsobilosti a kvalifikací získaných počátečním a dalším vzděláváním a profesní přípravou pro individuální výděly v určité době, tak vyšší míru monetární návratnosti v celoživotní perspektivě.

Vzdělání a profesní příprava ovlivňují výděly nejen přímo, ale také doplňkovým neboli kumulativním způsobem, protože účast v dalším vzdělávání je vyšší mezi lidmi s vyšším vzděláním. Tyto kumulativní účinky však – a zejména účinky profesní přípravy – po několika letech slábnou a dokonce se stanou negativními, pokud není investováno do další profesní přípravy.

Vzdělání a profesní příprava mají proto jen dočasný vliv na monetární návratnost. Míry návratnosti vzdělání a profesní přípravy nejsou v průběhu životního cyklu konstantní. Návratnost může narůstat v prvních letech pracovní kariéry, uprostřed pracovního života se může tento nárůst snižovat, stagnovat a nakonec může v druhé polovině kariéry klesat, až do odchodu do důchodu.

Srovnávací studie zemí z hlediska životního běhu jsou v Evropě stále vzácné a ty, které existují, mají omezenou vysvětlující hodnotu a srovnatelnost, většinou kvůli rozdílům v národních šetřeních, na nichž jsou založeny. Existující komparativní studie o návratnosti vzdělávání a individuálních pracovních kariérách ukazují širokou paletu prospěchu ze vzdělání v evropských zemích. Podle studií mají lidé ve skandinávských zemích relativně nízké míry návratnosti ze vzdělání a

profesní přípravy, zatímco lidé v Irsku a ve Spojeném království vykazují v průběhu doby vysoké míry. Lidé v zemích střední Evropy se pohybují někde mezi těmito dvěma extrémy; některé ukazují klesající trend (např. Německo a Rakousko), zatímco jiné (např. Portugalsko a Itálie) zůstávají stabilní nebo dokonce projevují slabý vzestupný trend.

Dalšími příklady jsou práce analyzující vztah mezi vzděláním a růstem výdělků v 11 zemích. Přinesly zjištění, že ve všech zemích vzdělání a profesní příprava poskytuje nejen počáteční výhodu při vstupu do zaměstnání, nýbrž také stálou výhodu, která se zvyšuje s dobou strávenou na trhu práce. Podrobnější analýza tohoto vztahu ukázala, že rozdíly v růstu výdělků spojeném se vzděláním jsou vyšší v zemích, které zažily jak relativně rychlý vzrůst produktivity práce, tak relativně nízké dosahované vzdělání (např. Itálie nebo Portugalsko). Podobně jsou rozdíly v růstu výdělků vyšší v zemích, jejichž systémy OVP jsou více vedeny trhem a nižší v zemích se značnější úrovní korporatismu, např. v Dánsku, Německu a Norsku.

Projekt s názvem Veřejné financování a soukromá návratnost vzdělávání (*Public funding and private returns to education* – PURE) zkoumal návratnost vzdělání v 15 členských státech EU nejen z hlediska mezd, nýbrž také lepších pracovních příležitostí. Výsledky ukazují jasné rozdíly mezi zeměmi pokud jde o status zaměstnání a trendy v mírách návratnosti. Ačkoliv metoda celoživotní dráhy nebyla hlavním hlediskem výzkumu, výsledky (částečně) longitudinálních měření ukazují na několik relevantních aspektů celoživotní dráhy.

Vysvětlující síla míry návratnosti vzdělání a profesní přípravy v celoživotní dráze, založená na teorii lidského kapitálu je stále omezena, ačkoliv v posledních letech byl učiněn značný pokrok. Zjemnění technik odhadu umožňuje zlepšit analýzy účinků vzdělání, profesní přípravy a způsobilosti.

AK

Pramen: Descy, Pascaline – Tessaring, Manfred: The value of learning. Evaluation and impact of education and training. Third report on vocational training research in Europe. Synthesis report. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2005. 323 s. (Cedefop Reference series ; Sv. 61) ISBN 92-896-0336-4

Skills a jak je překládat

Anglické slovo *skill* je dobrým příkladem toho, že ne každý termín lze ve všech souvislostech překládat jen jedním odpovídajícím českým výrazem, i když se jedná o literaturu z jednoho oboru. V anglické verzi Helsinského komuniké se tento termín v množném čísle vyskytuje celkem 23krát. Podíváme-li se, jak je přeložen ve francouzské a německé verzi téhož dokumentu, zjistíme, že problémy s překladem existují i v jiných jazycích, i to, že terminologie odborného vzdělávání a přípravy je stále (ještě) velmi nejednotná.

Podle anglicko-českého slovníku¹ má slovo *skill* tyto významy:

1. obratnost, zručnost, zkušenost, dovednost, šikovnost
2. pohotovost; společenský takt, taktnost
3. jazyková dovednost, schopnost
4. řemeslo, řemeslná práce
5. *pl.* *skill* kvalifikovaní dělníci / pracovníci, odborníci.

V české verzi Helsinského komuniké (viz příloha tohoto Zpravodaje) je termín *skills* překládán podle kontextu slovem dovednosti, způsobilosti, kvalifikace či kompetence.

Ve francouzské verzi Helsinského komuniké je slovo *skills* čtrnáctkrát přeloženo jako *compétences*, přičemž výraz *a skills base* je vyjádřen souslovím *un socle de compétences*. Osmkrát je slovo *skills* nahrazeno slovem *qualifications*, které je ovšem někdy použito i pro překlad stejného anglického výrazu, který se liší jen výslovností. Jednou bylo použito slova *formation* (profesní příprava)

v překladu sousloví *investment in skills*, francouzsky *l'investissement dans la formation*.

Německá verze je pestřejší. Slovo *skills* je v ní překládáno sedmi různými výrazy. Nejčastěji slovem *Kenntnisse* (osmkrát), potom *Qualifikationen* (sedmkrát), *Wissen* (čtyřikrát), *Leistungen* (dvakrát) a jednou bylo použito termínů *Qualifizierung* (*skills development*) a *Fähigkeiten*. Navíc jsou *technical skills* v německém překladu zpřesněny na *Fachwissen* a *Spezialkenntnisse*.

Z toho je vidět, že překlad podobných dokumentů je obtížný úkol neboli výzva či *challenge*, francouzsky *enjeu*, německy *Herausforderung*.

Anna Konopásková

¹ Hais, Karel – Hodek, Břetislav: *Velký anglicko-český slovník. III. díl N-S. Praha, Academia 1992. ISBN 80-200-0067-4*

Lidská práva v technickém vyučování

Lidská práva a technické vyučování se mohou jevit jako protiklad. V projektu Evropské komise Sokrates-Comenius s titulem „Vize kultury lidských práv – lidská práva do technických kurikul profesních škol a dalšího vzdělávání pro vyslance lidských práv“ se však obě tyto záležitosti spojily. Úkolem projektu, na němž spolupracovali partneři z Itálie, Španělska, Velké Británie a Německa bylo vytvořit a vyzkoušet učební situace pro integraci témat týkajících se lidských práv do technického vyučování v profesních školách a poskytnout učitelům těchto škol další vzdělávání pro „vyslance lidských práv“.

Lidská práva jsou v profesní přípravě dosud opomíjena

V mnoha zemích na světě jsou lidská práva běžně porušována. Kultura lidských práv je investicí do lepší budoucnosti. Proto se téma lidských práv musí stát pevnou součástí učebních plánů ve všech druhých škol. Analýzy profesních kurikul ve čtyřech partnerských zemích potvrzují, že jednoznačně formulovaná témata týkající se lidských práv jsou stále ještě výjimkou. V Německu a ve Velké Británii je situace o něco lepší

než v Itálii a ve Španělsku. Zde v jednotlivých případech existují přímé odkazy na Všeobecnou deklaraci lidských práv. Jednoznačné spojení s technikou však chybí. V souhrnu je výsledek analýzy strážlivý a zdůrazňuje nutnost přemýšlet o tom, jak zařadit téma lidských práv do technických kurikul.

„Stínové kurikulum“ – integrovat lidská práva do technického vyučování

Ústřední otázka zní, jak integrovat témata lidských práv do technických a odborných předmětů, aniž by

tím utrpělo odborné vzdělávání. Cílová skupina žáků profesních škol vyžaduje jiný než pouze teoretický přístup k tématu. Stínové kurikulum Lidská práva úspěšně spojuje techniku s tematikou lidských práv. Hlavní myšlenkou konceptu stínového kurikula je rozšíření běžných (technických) obsahů tradičně koncipovaných kurikul o dimenzi lidských práv. V kurikulech by se lidská práva neměla zmiňovat jen občas a nahodile, nýbrž by se měla ocitnout ve středu zájmu. Stínové kurikulum rozšiřuje dosavadní roli kurikula jako směrnice pro obsahy, didaktiku a hodnoty. Kurikula se stávají „místem setkávání“ celé školní obce, učitelů, vyslanců lidských práv, odborníků na vzdělávání a tvorbu kurikul.

Tento koncept je nový a vychází ze skutečnosti, že relevance tematiky umožňuje úspěšné a efektivní učení. Příslušná literatura uvádí dost důvodů pro to, že se žáci učí lépe, jsou-li obsahy relevantní jejich vlastním zájmům a potřebám. V případě profesní přípravy to jsou především znalosti a dovednosti v přímém vztahu k práci a vzdělávání žáků, které vzbuzují zájem. V tradiční profesní přípravě se vzdělávací cíle zaměřují na znalosti, dovednosti a postoje učně, který se má stát kompetentním odborným pracovníkem. Kompetence však zahrnuje více než jen praktické dovednosti a znalosti, které jsou nezbytné pro vykonávání profese. Má-li se člověk stát kompetentním mechatronikem nákladních vozů, nevystačí jen s pouhými znalostmi a dovednostmi potřebnými pro údržbu nákladních vozů. Kompetentní odborný pracovník musí být schopen číst dílenskou příručku, znát platné zákony týkající se životního prostředí, umět komunikovat se zákazníky a kolegy, řešit početné problémy a jako člen týmu úspěšně zvládat svoji práci. Korektní jednání přitom hraje velkou roli a mělo by se řídit etickými zásadami. K tomu patří také osobní nasazení a angažovanost, určitá dynamika a zdravý zájem o práci. Tyto „přidružené“ dovednosti a osobní přístupy jsou součástí Stínového kurikula Lidská práva pro učně. Stínové kurikulum má tyto rozšířené dimenze zastřešit a má mít na zřeteli sledování vícedimenzionálních požadavků globalizovaného světa při respektování lidských práv. Člověk jednajícím profesně a společensky není periferií techniky, nýbrž technika je rozšířeným kulturním orgánem odpovědně jednajícího člověka.

Projektoví partneři ve čtyřech zúčastněných zemích zorganizovali kurzy dalšího vzdělávání pro „vyslance lidských práv“, aby učitelům pomohli zvládnout a úspěšně zrealizovat tuto novou dimenzi výuky. Kurzy se setkaly s příznivou odezvou. Do konce projektu na jaře 2005 převzalo 130 angažovaných učitelů ve čtyřech zemích osvědčení „vyslanců lidských práv“.

Přesvědčivé šance pro tematiku lidských práv v profesní přípravě

Právě technické obory profesních škol skýtají náměty pro diskuse o lidských právech s vyhlídkou na úspěch a trvalou realizaci. Globalizace a z ní vyplývající mobilita budoucích odborných pracovníků, techniků a inženýrů způsobuje, že mnoho lidí bude během profesního života pracovat i v zahraničí, např. ve třetím světě, kde mohou být konfrontováni s porušováním lidských práv. Proto je důležité, aby tyto cílové skupiny byly informovány o lidských právech a povzbuzovány k jejich sledování a prosazování.

Projektoví partneři společně s učiteli profesních škol vytvořili a vyzkoušeli řadu učebních situací, v nichž byly technické obsahy spojeny s tématy lidských práv tak, že vykazovaly relevanci pro každodenní situaci, s níž se učni mohli bez problémů identifikovat a mohli se v ní zorientovat. Osvědčeným způsobem, jak učně podněcovat k diskusi o technice a o lidských právech a otevřít jim nový úhel pohledu při pozorování a rozvoji techniky zaměřené na humánnost, jsou učební situace, které vycházejí z dilematu. Některé příklady z praxe:

- Učeň má v mateřské škole obrousit na schodišti zábradlí z kovu, který obsahuje olovo nebo jiné jedovaté substance, a znova je natřít. Renovační práce se musí provádět za normálního denního provozu. Profesní sdružení předepisuje dělníkům ochranný oděv, zatímco děti chodí kolem pracujícího učně nechráněné.

Dilema: Nařízení je formulované jasně, předepisuje ochranný oděv, ale s jakou ochranou před jedovatým prachem a rozpouštědly se počítá u dětí? „Každý člověk má právo na osobní bezpečnost“ (srov. čl. 3 Všeobecné deklarace lidských práv).

- Během jedné vyučovací hodiny pro mechatroniku nákladních vozů se demontuje motor. Nápadné přitom je, že mnoho dílů pochází z Taiwanu, Číny, Koreje, Vietnamu a ostatních rozvojových zemí. Díly jsou ve srovnání s domácími výrobky velmi levné.

Dilema: Firmy a dílny podléhají konkurenčnímu tlaku a musejí své ceny velmi pečlivě kalkulovat. Za jakých podmínek však pracují pracovní síly v mnoha rozvojových zemích? Mají právo na dovolenou a volný čas? Dostávají přiměřenou mzdu? Jsou pracovní podmínky v pořádku? Je dětská práce běžným jevem? Všeobecná deklarace lidských práv: „Každý člověk má právo ... na uspokojivé pracovní podmínky ... na stejný plat za stejnou práci. Každý pracující má právo na spravedlivou a uspokojivou odměnu.“ (srov. čl. 23 Všeobecné deklarace lidských práv). „Každý má právo na odpočinek a na zotavení“. (srov. čl. 24 Všeobecné deklarace lidských práv).

Z těchto příkladů je zřejmé, že mladí lidé poznávají nový aspekt své práce, dostávají se do situace, kdy ne-

myslí a nejednají pouze v technicky proveditelných a právně zajištěných dimenzích. Zdůrazňuje se etický závazek vůči druhým lidem, přesvědčení, že technika by měla být koncipována a utvářena pro lidi, nikoliv obráceně. Učni se učí kontroverzně diskutovat o otázkách lidských práv a zaujímat stanovisko také vůči spolupracovníkům, nadřízeným a zákazníkům. Pozdější technici a inženýři v plánovacích skupinách a na rozhodovacích úrovních mohou kromě toho uplatňovat vliv na pracovní podmínky ve svých firmách a aktivně spoluutvářet firemní a personální politiku.

Učební situace již byly s úspěchem vyzkoušeny v partnerských školách a ukázalo se: Spojení technických obsahů a otázek lidských práv je možné!

Projektoví partneři sestavili pro všechny učitele profesních škol, kteří by tuto ideu rádi přijali a dále ji

chtěli přenášet, „Evropskou příručku vzdělávání v lidských právech v technické a profesní přípravě“. Tato příručka představuje cíle projektu, podává přehled o dějinách lidských práv, popisuje stínové kurikulum lidská práva a technika, popisuje koncept vzdělávání „vyslanců lidských práv“ a poskytuje mnoho příkladných a okamžitě použitelných učebních situací z různých profesních směrů, které úspěšně spojují lidská práva s technickým vyučováním.

Přeložila Jana Šatopletová

Prameny: <http://www.humanrights.net.ms/>

Spöttl, Georg – Spöttl, Regina: Menschenrechte im Technikunterricht beruflicher Schulen. Ein Widerspruch? Berufsbildung, 2005, č. 96, s. 20-22.

Perspektivní povolání v USA

V U.S.News vyšla příručka s názvem *Best Careers 2007*, v níž se uvádí 25 povolání, která slibují dobrý plat, postavení, uspokojení z práce a kvalitu života.

Nepřekvapuje, že mezi těmito profesemi je inženýr, lékárník a zubař. Stále žádaní jsou knihovníci, kteří pomáhají lidem při orientaci v záplavě digitálních informací. Uspokojivý život mohou mít i politici, zvláště ti úspěšní.

Devět z 25 povolání na seznamu je ze zdravotnictví. Silné poválečné ročníky stárnou, začínají nedoslýchat a potřebují pomoc od ušního lékaře. Praktičtí lékaři jsou také v kurzu, jejich studium je však dlouhé a směrnice, jimiž se zdravotnictví řídí, velmi rozsáhlé. Navíc má praktický lékař dlouhou pracovní dobu. Optometrista¹ má pevnou pracovní dobu a jeho pacienti obvykle hned vidí zlepšení. Asistenti praktického lékaře rychle nahrazují lékaře při poskytování základní péče, dostávají slušný plat, a jejich studium je přitom podstatně kratší. Lidé tíhnoucí k vědě by raději měli volit vědeckou kariéru, která jim může přinášet uspokojení, protože pokroky v genetice a dalších oborech mohou přispívat k prevenci a léčení chorob.

Některá vhodná povolání lze najít i v neziskovém a státním sektoru, kde jsou pracovní místa obvykle zaručenější. Školní psychologové pracují s postiženými i nadanými dětmi. Urbanisté pomáhají lépe navrhovat obce. Administrativní a pedagogičtí pracovníci ve vysokém školství pracují v obzvlášť stimulujícím prostředí a sami se neustále vzdělávají. Taková povolání přitahují lidi, kteří chtějí něco dokázat.

V seznamu perspektivních povolání se projevuje též trend zaměstnavatelů outsourcovat práce, které mohou

být vykonány mnohem levněji v zemích s nízkými náklady na pracovní síly, např. v Indii nebo v Číně. To je důvod, proč se některá „počítačová“ zaměstnání již neumístila mezi 25 nejžádanějšími. Americké firmy si nechávají vytvářet webové stránky či počítačové programy v Indii nebo v Číně.

Jsou však povolání, která nejde vykonávat na dálku. Např. terapeuti chorob z povolání, duchovní a konzultanti managementu pracují přímo s klienty, což vyžaduje osobní přítomnost a lidský přístup. Tato povolání jsou odolná vůči přesunům do zemí s levnou pracovní silou.

Poptávku po určitých povoláních mohou vyvolat i některé události. Např. po teroristické útoky by byli žádaní specialisté na odstraňování jeho následků.

Reforma zdravotnictví, která rozšiřuje administrativu, v některých státech USA teprve probíhá. Počet praktických lékařů se bude muset zvýšit, protože administrativní úkony budou vyžadovat hodně času.

Imigrace a nárůst hispánského obyvatelstva zvyšuje poptávku po překladatelích, učitelích angličtiny jako druhého jazyka a bilingvních pracovnících ve zdravotnictví a soudnictví.

AK

¹ <http://www.optometrista.cz/>

Pramen:

Nemko, Marty: Get-Ahead Careers for 2007. 18. 12. 2006. www.usnews.com/usnews/biztech/articles/061218/18career.intro.htm

Mezinárodní vývoj ve vzdělávání techniků

Srovnání systémů vzdělávání techniků v Dánsku, Německu, Anglii, Francii, Finsku, Rakousku, Švýcarsku a USA má přispět k zařazení vzdělávání německých techniků do mezinárodního rámce a poskytnout podněty k jeho reformě.

Kdo jsou technici?

Technici jsou pověřováni realizací tvůrčích úkolů v projektovém plánování, ale také realizací a údržbou technických objektů. Tento německý pohled je třeba v mezinárodním kontextu rozšířit. Technické vzdělání zahrnuje všechny oblasti profesní přípravy, kde je tradičně více zdůrazňována teorie, např. u laborantů, techniků, účetních, manažerů, v sociálních službách atd. – tedy nejen technické vzdělání, které se v německy mluvícím prostoru vztahuje na inženýrské vědy a jejich praktické využívání.¹

Proto jsou střední školy mezinárodně téměř propustně rozděleny na všeobecně vzdělávací, technické a odborné větve, jako ve Francii *lycée générale*, *lycée technique*, *lycée professionnelle*. Nabízí se celkové spektrum odborných směrů, počínaje pedagogickými činnostmi (učitelky mateřských škol), zdravotnické a pečovatelské profese (zdravotní sestry) přes přírodní vědy (laboranti) až po „klasické“ technické profese (strojírenství, elektrotechnika atd.) podle německého pojetí. V zemích bez rozšířených forem přípravy pro činnosti odborných pracovníků, např. v USA nebo ve Španělsku, se učební obory často (podle německého pojetí) „studují“ v odborných technických směrech. Technická stránka je od profesní přípravy oddělena a převažuje.

Technici jsou v hierarchii činností zařazováni mezi odborné pracovníky, inženýry nebo manažery. To se provádí podle národních podnikových struktur; ve Francii jsou tři druhy techniků, v Anglii 3. nebo 4. stupeň Národního rámce kvalifikací (NQF) a v USA rozdělení na *certificate*, *diploma*, *associate*. Studijní obory pro techniky jsou většinou na hranici mezi sekundárním a terciárním vzděláváním a také na úrovni vstupu na vysokou školu.

Zařazení do vzdělávacího stupně, status a označení „technické školy“

Z hlediska vzdělávacího stupně dominuje zařazení do terciární oblasti. Význam má také to, zda jsou školy organizačně začleněny do sekundární nebo do terciární oblasti, jako sekce vyšších techniků (*section de technicien supérieur* – STS) v příslušném lyceu ve Francii.

V terciární oblasti se částečně rozlišuje (např. v Dánsku, Anglii, USA) mezi krátkým dvouletým, středním tří až čtyřletým a dlouhým cyklem. Ve Francii ještě dochází k vnitřní horizontální diferenciaci s řadou

stupňů až po doktorát. Pouze v Rakousku je odborná vyšší škola (*Berufsbildende höhere Schule*, 9.-13. ročník) zařazena na sekundární úrovni. Španělské *Técnico* je odborné vzdělávání ve škole s celodenní výukou na úrovni počátečního odborného vzdělání, popř. vzdělávání pro odborné pracovníky po povinné školní docházce. Adekvátní studium *Técnico Superior* se studuje v terciárním vzdělávacím zařízení.

Technické školy jsou zčásti zařazeny do vysokého školství. Například *Institut universitaire de technologie* (IUT) a STS ve Francii a *Community College* v USA. Ve Švýcarsku jsou zařazeny do terciární oblasti a částečně spojeny s odbornými vysokými školami. V Anglii situace není jednoznačná. Závěrečné zkoušky a vzdělávací zařízení (*colleges of further education*) jsou v postsekundárním dalším vzdělávání odděleny. Certifikaci a zkoušky provádějí jiné instituce. Kromě toho se nerozlišuje mezi počátečním a dalším vzděláváním a nástavbové studium, které také může probíhat ve vysokých školách, je podle NQF možné.

Finsko již nemá žádné technické střední vzdělávání. Z vyšších odborných škol vzniklých ze sekundárních odborných škol se staly odborné vysoké školy. Tento proces postupu na vyšší úroveň lze pozorovat i v ostatních zemích. Mezinárodně se projevuje trend k integraci technického vzdělávání do terciární oblasti – spojený se slučováním s vysokoškolskými obory.

Profesní činnost nebo přestupný program pro nástavbové studijní obory?

Klasické německé technické vzdělávání si zájemci volí jako nástavbový studijní obor, protože chtějí během své profesní činnosti dosáhnout postupu. Dosud se neuvažovalo o tom, aby se získání technického certifikátu využívalo ke vstupu na vysokou školu.

Tato situace se ve zkoumaných zemích v této jednoznačnosti (ve vztahu k profesní činnosti) nevyskytuje, s výjimkou Anglie (*National Diploma* jako předpoklad k *Higher National Diploma* – HND) a Švýcarska (prokázání profesních zkušeností). Technik zde má v konkurenci inženýrů z odborných vysokých škol významnou funkci při plnění podnikových úkolů.

Částečně se otevírají možnosti přechodu do vyššího odborného vzdělávání např. v Dánsku, Francii, Rakousku, Španělsku, Anglii a USA. Prostřednictvím kreditních systémů integrovaných do studijních oborů

je možné „přesunuti“ kreditů do následného studia. V Rakousku a Španělsku jsou technické sekundární školy oblíbeným způsobem k získání zralosti pro vysokou školu.

Zajímavý je dánský model. Zde se za jednotlivé studijní výsledky udělují kredity Evropského systému přenosu kreditů (ECTS) a uvádějí se nástavbové studijní obory, které tyto kredity uznávají.

Podobné struktury vznikají v současné době v Anglii. Na 4. úrovni NQF chtějí střednědobě nahradit vyšší národní diplom (HND) z dalšího vzdělávání titulem *Foundation Honours Degree*, který se nabízí ve vysokoškolském systému jako vstupní úroveň. Při úspěšném ukončení kurzu HND se započítává k 3letému bakalářskému studiu odpovídajícího směru první rok studia.

Ve Francii se držitelům *Brevet de technicien supérieur* a *Diplôme universitaire de technologie* při přechodu do univerzitního systému započítává první rok studia. Zde a ve Švýcarsku existuje nabídka nástavbové kvalifikace se získáním *Diplôme national de technologie spécialisée* nebo studia následujícího po získání diplomu.

Většina zkoumaných vzdělávacích systémů se vyznačuje jasnou systémovou logikou. V terciární oblasti existují různá zařízení s diferencovanými vzdělávacími nabídkami. Převod vzdělávacích výsledků (kreditů nebo jiné formy uznání studia) je řízený.

Podmínky pro přijetí, délka, ukončení

Existují dvě možnosti:

- snaha získat odborné způsobilosti (Dánsko, Německo, Švýcarsko);
- technické vzdělávání je přímou součástí odborného počátečního vzdělání. Dominují formální přijímací kritéria (Francie, Španělsko, USA).

Vzdělávání trvá v průměru dva roky jako celodenní studium a až čtyři roky u forem necelodenního vzdělávání (včetně dálkového studia) při výkonu profesní činnosti. U systémů zaměřených na kredity se tato doba může započítáváním kreditů zkrátit. V převládajícím počtu zemí jsou jednorázové závěrečné zkoušky nahrazovány nebo doplňovány kreditním systémem.

Odborné školy jako regionální vzdělávací centra (vzdělávání a další vzdělávání)

Colleges of further education (Anglie), *Community Colleges* (USA), Odborné vysoké školy (Finsko), *Teknische Skole* (Dánsko) nebo vyšší odborné školy ve Švýcarsku jsou odborná vzdělávací centra pro získání certifikátů (Anglie, Dánsko, USA) nebo pro technické nebo odborné vysokoškolské kvalifikace (Finsko, Švýcarsko). Všechny mají společné to, že zpřístupňují další vzdělávání. Doplnkově se nabízejí postgraduální studijní obory. Nabídky jsou časově organizovány tak, že jich

mohou využívat pracovníci vedle své profesní činnosti. Všude existuje spojitost vzdělávání s regionálním hospodářstvím.

Klasifikační systémy a mezinárodní uznávání

Uznávání studia v mezinárodním kontextu se dá provádět většinou jen podle formálních kritérií pro vzdělávání a představuje to náročnou činnost (prostřednictvím funkčních ekvivalentů). Proto je zbytečné stěžovat si na „nespravedlivé“ zařazení. V pětiúrovňové stupnici EU (o které se ještě diskutuje) jsou zkoumané technické studijní obory zařazeny na 3. stupeň.²

Závěry

Při srovnávání zahraničních studijních oborů pro techniky se situací v Německu se jasně projevují mnohé kritické body. Ve zkoumaných zemích se tato postsekundární vzdělávací oblast reformuje a reorganizuje se na strukturu, která zapadá do určité systémové logiky a své místo může obhájit i v mezinárodním měřítku. Tyto změny přispívají ke zvýšení atraktivity technického studia.

Srovnává-li se německá situace s tímto vývojem, pak je pro zhodnocení výstižný výraz „stagnace“. Chybí logická celostátní ucelená koncepce s koordinací mezi různými úrovněmi studijních oborů (technici – odborné vysoké školy – univerzita), s transparentností, přístupností a převáděním kreditů. Zde mají téměř všechny sousední země, ale také USA, které se svými federálními strukturami musejí uskutečňovat podobné komplexní koordinační procesy jako Německo, lepší koncepce. V Německu by mělo být v rámci vzdělávání na odborné škole možné jednotné studium, které by se zaměřovalo na všechny směry (také netechnické). V současné době se zdá, že proniknout do nepřehledných struktur mohou pouze odborníci. Mělo by se uvažovat o tom, jakými opatřeními by německé vzdělávání pro techniky získalo mezinárodní pozici a na národní úrovni by se prosadilo v konkurenčních nabídkách (odborné akademie, odborné vysoké školy).

Přeložila Jana Šatopletová

¹ V češtině je to podobné, proto se někteří lidé domnívají, že termín *secondary technical schools* lze použít jen pro střední průmyslové školy.

² Psáno před vytvářením Evropského rámce kvalifikací.

Pramen:

Lauterbach, Uwe: *Internationale Entwicklung der Techniker- und Berufsbildung*, 2005, č. 96, s.13-15.

Co nového v časopisech

L'enseignement technique	Journal of Vocational Education and Training
<p>Les services à la personne. Choisir un métier, dossier n° 37. [Osobní služby. Vybrat si povolání, složka č. 37.] L'enseignement technique, 2006, č. 211, s. I-XVI.</p> <p>Povolání zahrnutá pod osobní služby jsou na cestě k uznání a rozvoji. V roce 1994 pracovalo v rodinných povoláních v domácnostech necelého půl miliónu lidí, v roce 2004 to bylo více než milión. Jedná se o velmi rozmanité činnosti od hlídání dětí, přes práce na zahradě, až po doprovod starých či postižených lidí na cestách. Vytváří se nomenklatura těchto povolání zařazených do tří základních profesních skupin: domovní zaměstnanec, mateřský asistent, pomocník v domácnosti a v kuchyni. Kvalifikace a diplomy. Zajišťování kvality služeb.</p>	<p>Smith, Peter J. Identifying learning preferences in vocational education and training classroom settings. [Rozeznávání učebních preferencí v odborném vzdělávání a přípravě poskytovaném ve třídě.] JVET, 58, 2006, č. 3, s. 257-270, 2 tab., 1 obr, lit. 25.</p> <p>Výzkum prováděný v Austrálii zjišťoval, zda učitelé berou v úvahu, jakým způsobem učení dávají žáci přednost v běžné třídě, dílně nebo jiném druhu formálního vzdělávání. Údaje byly shromažďovány v 6 vzdělávacích zařízeních na základě dotazníku (160 učitelů) a rozhovoru (13 učitelů). Výsledky ukázaly, že učitelé si rozdílů ve stylu učení všímají a reagují na ně. Na základě pozorování též neustále modifikují svůj přístup k jednotlivým žákům.</p>
<p>Palanivel, A. – Urwin, Peter – Murphy, Richard A comparison of business graduates' labour force destinations following post-secondary vocational education and training in three Indian states. [Srovnání uplatnění absolventů obchodního studia následujícího po postsekundárním odborném vzdělávání a přípravě v pracovních silách ve třech indických státech.] JVET, 58, 2006, č. 3, s. 271-282, 4 tab., lit. 19.</p> <p>Vyšší sekundární program odborného vzdělávání v Indii byl zaveden v roce 1976-77, aby se zvýšila nabídka pracovních sil s kvalifikací střední úrovně. Údaje shromážděné v rámci šetření vlivu obchodních kurzů ve státech Kerala, Góa a Harijána. Šetření shromáždilo informace na základě několika ukazatelů (zázemí studentů, jejich názory na vzdělávací programy, status v zaměstnání, důvody pro přihlášení ke studiu). Výsledky šetření podporují názor, že účast v dalším vzdělávání může být u znevýhodněných absolventů formou skryté nezaměstnanosti. Proto je třeba rozšířit trh práce, aby se vytvořila dostatečná poptávka po absolventech programů OVP.</p>	<p>Gulikers, Judith – Bastiaens, Theo – Kirschner, Paul Authentic assessment, student and teacher perceptions: the practical value of the five-dimensional framework. [Autentické hodnocení, vnímání studentů a učitelů: praktická hodnota pětidimenzionálního rámce.] JVET, 58, 2006, č. 3, s. 337-357, 1 obr., 5 tab., lit. 58.</p> <p>Určování složek autenticity hodnocení zkoumáním toho, jak hodnocení vnímají studenti a učitelé v OVP. Vytvoření teoretický pětidimenzionální rámec (5DF) rozlišuje 5 dimenzí a několik podřazených prvků autenticity. Rámec vedl k vytvoření dotazníku, kterým se zjišťovalo, zda studenti a učitelé složky 5DF rozeznávají. Učitelé rozeznávali složky i podřazené prvky. Podle studentů určovaly autenticitu 4 z 5 dimenzí (úkol, fyzický kontext, forma a výsledek/kritérium), sociální kontext nevnímali jako charakteristiku autenticity hodnocení a rovněž nerozlišovali několik podřazených prvků. Důsledky studie pro používání 5DF.</p>
<p>Taylor, Alison The challenges of partnership in school-to-work transition. [Úkoly partnerství v přechodu ze školy do zaměstnání.] JVET, 58, 2006, č. 3, s. 319-336, lit. 28.</p> <p>Úkoly partnerství mezi školami, podniky a vládou jsou zkoumány na příkladu středoškolského programu pro přípravu tesařů (Ontario Youth Apprenticeship Program – OYAP). Úkoly se vztahují na schopnost koordinovat program v jednotlivých školách, dosahovat dohodnutých cílů, získávat závaznou podporu od zaměstnavatelů a podporovat kulturu učení se na pracovišti. Političtí činitelé a partneři se musí systematictěji zabývat těmito oblastmi, mají-li tyto vzdělávací programy posilovat učení a rozvoj mladých lidí.</p>	<p>Ryan, Paul – Gospel, Howard – Lewis, Paul Educational and contractual attributes of the apprenticeship programmes of large employers in Britain. [Vzdělávací a smluvní atributy programů učňovství u velkých zaměstnavatelů v Británii.] JVET, 58, 2006, č. 3, s. 359-383, 1 obr., 4 tab., lit. 48.</p> <p>Autoři zkoumají 2 aspekty programů učňovství poskytovaného velkými zaměstnavateli, které se týkají kvality. První je přispívání k národním cílům vzdělávání, včetně vytváření a posilování žebříčků dosažené odbornosti. Vzdělávací příspěvek učňovství podporuje jen málo zaměstnavatelů. Druhý je rozsah odpovědnosti zaměstnavatele za program učňovství, který je chápán jako významný pro kvalitu profesní přípravy. V tradičních sektorech znamená sponzorování učňovství velkým zaměstnavatelem podstatně větší investice do každého učně než je tomu u specializovaných poskytovatelů profesní přípravy.</p>

Nové knihy v knihovně

Betáková, Lucie: **Angličtina učitele angličtiny**. 1. vyd. Plzeň, Fraus 2006. 203 s. + 2 CD
ISBN 80-7238-550-X Sg. 26107

Petrusek, Miloslav: **Společnosti pozdní doby**. 1. vyd. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2006. 459 s. (Knižnice Sociologické aktuality ; Sv. 12)
ISBN 80-86429-63-6 Sg. 26107

*Slušná společnost je sociologicky a filozoficky v podstatě bezobsažný pojem ze dvou důvodů: a) jde o termín normativní (nikoliv empirický nebo vázaný na vysvětlující teorii), předepi-
sující podobu možné budoucí společnosti či idealizující aktuální stav nějaké společnosti současné a b) měl-li by nabýt věcného
smyslu, bylo by třeba vyjmenovat buď téměř nepřehledné množ-
ství znaků, jimiž se „slušná společnost“ vyznačuje, nebo navrhnout skupinu idealtypických („modelových“) skupin znaků,
které by odpovídaly představám většinové populace o tom, co
slušná společnost je.*

Tilly, Charles: **Politika kolektivního násilí**. 1. vyd. Praha, Sociologické nakladatelství (SLON) 2006. 278 s. (Studie ; Sv. 44) ISBN 80-86429-60-1 Sg. 26109

*I když z dlouhodobého hlediska přinášejí některé vlády pod-
řízenému obyvatelstvu prospěch v podobě bezpečí, cest, smluv-
ních záruk a jiných kolektivních zisků, krátkodobě všechny
vlády vykořisťují: berou svým podřízeným obyvatelům peníze,
zboží nebo služby, a neúměrnou část výnosů z investic potom
poskytují státním úředníkům a vládnoucím třídám.*

Práva dítěte. 2001-2010 v dokumentech OSN. Praha, Česká sekce DCI 2002. 61 s. Sg. 26110

Education at a Glance. OECD indicators 2006. [Pohled na
vzdělávání. Ukazatele OECD 2006.] Paris, OECD 2006.
449 s. Těž elektronická verze.
ISBN 92-64-02531-6 Sg. 26112

Trhlíková, Jana – Úlovcová, Helena – Vojtěch, Jiří: **Přechod
absolventů SOU do praxe a jejich uplatnění na trhu práce.
III. etapa. Šetření absolventů tříletých učebních oborů šest
let od ukončení studia na SOU**. Praha, Národní ústav od-
borného vzdělávání 2006. 40 s. (Vzdělávání - informace -
poradenství) Sg. 26113

*K zajímavým zjištěním patří poměrně výrazné rozdíly ve
vývoji názorů na správnost studijní volby v jednotlivých skupi-
nách oborů, v tom, jak absolventi s odstupem několika let v pra-
xi hodnotí nejen výběr svého studijního oboru, ale i druhu a
úrovně vzdělání.*

Čiháková, Hana – Konrad, John – Krol, Grazyna – Nagyová,
Ludmila – Stretti, Mario: **EPANIL. Guidelines, exam-
ples of good practice and recognition procedures**. [EPA-
NIL. Vodítka, příklady osvědčené praxe a postupy při uzná-
vání.] Project No.: CZ/04/B/F/PP-168010. Prague, National

Institute of Technical and Vocational Education 2006. 49 s.
ISBN 80-85118-97-1 Sg. 26114

**Tertiary Education in the Czech Republic. Country Back-
ground Report for OECD Thematic Review of Tertiary
Education**. [Terciární vzdělávání v České republice. Podkla-
dová zpráva země pro tematický přehled terciárního vzdělávání
OECD.] Edited by Helena Šebková. Prague, Centre for
Higher Education Studies 2006. 159 s.
ISBN 80-86302-37-7 Sg. 26115

Soudní dvůr Evropských společenství
Výroční zpráva 2005. Přehled činnosti Soudního dvora a
Soudu prvního stupně Evropských společenství. Lucemburk,
Úřad pro úřední tisky Evropských společenství 2006. 231 s.
+ CD ISBN 92-829-0809-7 Sg. 26116

*... úprava homonymních názvů podle čl. 4 odst. 5 dohody
ES-Maďarsko o vínech se týká zeměpisných označení chráně-
ných na základě těžé dohody. Avšak vzhledem k tomu, že názvy
„Tocai friulano“ a „Tocai italico“ jsou na rozdíl od názvů
maďarských vín „Tokaj“ a „Tokaji“ názvy odrůdy révy uznané
v Itálii jako vhodné k výrobě určitých jakostních vín stanovené
oblasti, nemohou být kvalifikovány jako zeměpisná označení ve
smyslu uvedené dohody. Zákaz užívat název „Tocai“ v Itálii po
uplynutí přechodného období stanoveného v dohodě ES-
Maďarsko o vínech tak není v rozporu s úpravou homonymních
označení podle čl. 4 odst. 5 těžé dohody.*

Úlovcová, Helena – Bubíková, Milena – Viceníková, Tereza
– Hytha, Pavel: **Předčasné odchody mladých lidí ze střed-
ního vzdělávání. Rozsah, problémy, příčiny, možnosti
prevence**. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání 2006.
47 s. ISBN 80-85118-99-8 Sg. 26117

*Důležitou roli hraje pravděpodobně také systém hodnocení a
způsob realizace výuky, které mohou v důsledku být pro některé
žáky a jejich rodiče nemotivující. ... Nacházejí své vlastní
důvody, proč není důležité se učit a hledají náhradní aktivity,
které je uspokojí a umožní jim prožívat úspěch a pocit kompe-
tentnosti jiným způsobem.*

Trhlíková, Jana – Úlovcová, Helena – Vojtěch, Jiří: **Sociální
aspekty dlouhodobé nezaměstnanosti mladých lidí s nízkou
úrovní vzdělání. Šetření mladistvých, kteří jsou po ukonče-
ní základní školy evidováni jako uchazeči o zaměstnání na
úradech práce v ČR**. Praha, Národní ústav odborného vzdě-
lávání 2006. 68 s. ISBN 80-85118-98-X Sg. 26118

*Jako překvapivé můžeme označit zjištění, že přibližně třeti-
na (32 %) z těch žáků z našeho souboru, kteří se ke studiu na
střední školu přihlásili a byli přijati (zpravidla do některého
učebního oboru), ke studiu vůbec nenastoupili nebo studia
zanechali ve velmi krátkém období, někdy dokonce během
několika dní od zahájení studia. To znamená dříve než mohli
zjistit, co studium obnáší nebo zda jsou schopni studijní nároky
zvládnout.*

Goldberg, Elkhonon: **Paradox moudrosti. Jak být duševně výkonnější, přestože mozek stárne.** Přeložil František Koukolík. Praha, Karolinum 2006. 285 s.

ISBN 80-246-1090-6

Sg. 26119

Historické příběhy popsané v této kapitole by mohly být čtením pro zábavu. Důležité však je neopominout jejich hlavní poselství: bez ohledu na často významné duševní postižení většina těchto vůdců zůstávala u moci. Bezpochyby je chránily celé šiky poradců a tajemníků. Přesto jak zločinci, tak hrdinové zůstávali v mocenském čele svých zemí jako opravdoví vůdci, nikoli jen figurky. ... mnoho významných osobností kultury bylo s to uchovat si svou tvůrčí sílu bez ohledu na významnou kognitivní erozi, dokonce i demenci.

Slavíčková, Markéta – Valešová, Ivana: **Wordprocessing.** Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, oddělení Státní těsnopisný ústav 2003. 49 s.

Sg. 26120

Slavíčková, Markéta – Valešová, Ivana: **Obchodní dopisy nejen u státní zkoušky + sbírka úloh.** 1. vyd. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, oddělení Státní těsnopisný ústav 2004. 46 s. ISBN 80-85118-87-4

Sg. 26121

Slavíčková, Markéta – Valešová, Ivana a kol.: **Tabulky u státní zkoušky + sbírka úloh.** 1. vyd. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, oddělení Státní těsnopisný ústav 2004. 26 s. ISBN 80-85118-81-5

Sg. 26122

Levová, Jaroslava – Konůpek, Jaroslav – Valešová, Ivana: **Texty k opisu.** 1. vyd. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, oddělení Státní těsnopisný ústav 2004. 50 s. ISBN 80-85118-86-6

Sg. 26123

Drábová, Renáta – Valešová, Ivana: **Chyby u státní zkoušky + sbírka úloh.** 1. vyd. Praha, Národní ústav odborného vzdělávání, oddělení Státní těsnopisný ústav 2006. 27 s.

Sg. 26124

Laqueur, Walter: **Poslední dny Evropy... Humanistická Evropa nebo islamistická Eurábie.** Analýza – perspektiva – prognóza – řešení. Z anglického originálu přeložila Petruška Šustrová. 1. vyd. Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2006. 183 s. ISBN 80-7106-829-2

Sg. 26125

Jako jevy odpovědné za podprůměrnou úspěšnost muslimské mládeže se uváděly rasismus a xenofobie. To ovšem neobstojí ve světle akademických úspěchů žáků indického a dálnovýchodního původu, kteří jsou ve většině předmětů hodnoceni lépe než průměrní němečtí či britští studenti. ... Mladým lidem se dennodenně říká, že jsou oběťmi společnosti a že vůbec není jejich vina, když propadnou. ... Mnoha učitelům se nedaří prosadit autoritu, protože když si troufnou potrestat žáky za nekázeň nebo od nich něco požadovat, jsou obviňováni z rasismu a diskriminace. Žáci, kteří znají poměry, umějí mistrně hrát s rasovou kartou.

S novým školským zákonem. Díl 1. Vzdělávání v roce 2005 v datech. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací sousta-

vy v České republice za rok 2005. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání 2006. 105 s.

ISBN 80-211-0518-6

Sg. 26130-1

Střední odborné školství je jednou z oblastí vzdělávání, ve které se nejdříve odrážejí ekonomické změny a změny požadavků trhu práce. Otázka oborové struktury středního odborného vzdělávání se stala v posledních letech předmětem polemiky mezi odborníky, sociálními partnery i širokou veřejností. Tyto diskuse vycházejí především z vysoké míry nezaměstnanosti absolventů některých skupin vzdělávání.

S novým školským zákonem. Díl 2. Vzdělávání v roce 2005 v tématech. Výroční zpráva o stavu a rozvoji vzdělávací soustavy v České republice za rok 2005. Praha, Ústav pro informace ve vzdělávání 2006. 71 s.

ISBN 80-211-0519-4

Sg. 26130-2

Je nutné podotknout, že genderové rozdíly výsledků mohou být kromě případných rozdílů v předpokladech způsobeny i větší atraktivitou testových úloh pro žáky určitého pohlaví, případně dalšími vlivy v kontextu testování.

Bezchlebová, Maria: **Tvoříme ŠVP v SOŠ a SOU. Dějepis a výchova k občanství v kurikulární reformě.** 1. vyd. Úvaly : Albra, 2006. 79 s. (Rámcový vzdělávací program středního odborného vzdělávání) ISBN 80-7361-035-3

Sg. 26132

Chceme-li, aby naši žáci získávali klíčové kompetence, musíme co nejvíce promyšleně používat efektivní strategie výuky, směřující nejen k plnění cílů společenskovedného vyučování, ale také k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí.

Znovuobjevené knihy

Wilson, Angus: **Svět Charlese Dickense.** 1. vyd. Praha, Odeon 1979. 290 s.

Sg. 23274

Spojené státy v něm vyvolaly nepřátelské, rozčarované pocity, Itálie odhalila jeho předsudky, Švýcarsko jeho entuziasmus; ale ... ačkoli ve Francii nebyl ničím jiným než Angličanem, jeho láska k Paříži a francouzskému životnímu stylu silně obohatila kulturní, morální a návykový obzor jeho života. ... miloval na Paříži její divadla, kontrasty jejího nočního života, její jídlo a pití, a také se mu s morbidním, ale pro něho charakteristickým zájmem zalíbila její márnice.

Semerák, Gustav – Bohmann, Karel: **Umělecké kovářství a zámečnictví.** 2., dopl. vyd. Praha, Státní nakladatelství technické literatury 1979. 255 s.

Sg. 23317

Secesní tvorba při soustředění svého zájmu na umělecké řemeslo poskytla historickou příležitost také kovářství, které vytvořilo hned v počátcích nového slohu jeden z vůbec prvních produktů. Nevznikl v Anglii, která se pokládá za kolébku secese, ale na území Španělska. Tvůrcem byl syn kováře z Reusu a jeden z nejvýznamnějších a nejvýraznějších géníů architektury – Antoni Gaudí y Coroneto. Podle jeho návrhu a pravděpodobně i za vydatného přispění jeho ruky vznikla mříž kolem Casa Vicens v Barceloně již v 70. letech 19. století.

Potočný, Miroslav: **Mezinárodní organizace.** 2., přeprac.dopl.vyd. Praha, Svoboda 1980. 332 s. Sg. 23285

Mezinárodní organizace pro kávu (International Coffee Organization) vznikla na základě dohody sjednané 28. září 1962 v New Yorku. ... Sídlem organizace je Londýn. (<http://www.ico.org>, AK)

Sedlák, Jiří: **Pracovní únava.** 1. vyd. Praha, Academia 1981. 241 s. Sg. 23426

Někteří autoři považují za únavu zvláštní subjektivní pocit, který vzniká během stresových situací. Domnívají se, že je tento subjektivní pocit společným faktorem oběma jevům. ... Mezi přetěžováním nervového systému a chronickou únavou jsou patrně úzké vztahy.

Součková, Jana: **Starověký přední východ.** 1. vyd. Praha, Mladá fronta 1979. 315 s. Sg. 23305

V Chamurapiho době zapřahali kočí k povozům poprvé koně. Ale člověk dbalý cti s nimi nejezdil; byla to zvířata nomádů a východních horalů. Bachdilim, správce paláce v Mari, napsal v dopise králi: Můj pane, dbej na svou královskou dů-

stojnost. I když jsi králem Chanejců, jsi přece také králem Akkadů. Můj pane nejezdí s koňmi, nýbrž s vozem taženým osly.“

Bouška, Vladimír – Kouřimský, Jiří: **Atlas drahých kamenů.** 1. vyd. Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1979. 176 s. (Obrazové atlasy) Sg. 23348

Český granát byl znám již za Rudolfa II. ... měl ... ve svých sbírkách pyrop velikosti holubiho vejce. ... Nejvzácnějším granátem je smaragdově zelený, světle nebo nažloutle zelený silně lesklý démantoid, který svou schopností rozkládat světlo připomíná diamant.

Hoskovec, Jiří – Štikar, Jiří: **Modelování a pracovní dovednosti.** 1. vyd. Praha, Univerzita Karlova 1977. 108 s. Sg. 23349

Stadium výcviku, kdy žák již neukazuje zřejmý pokrok, nazýváme plató, podle toho, že křivka výcvikového procesu je zhruba rovnoběžná s osou X. Instruktor musí znát charakteristiky tohoto stadia výcviku. Plató může být ukazatelem jak žádoucích, tak nežádoucích vlivů. ... může ale též ukazovat na omezení schopnosti žáka. ... K chybám může docházet při vnímání, rozhodování a reagování.

Zajímavé internetové adresy

Evropský rok rovných příležitostí pro všechny - 2007

Na stránkách se můžete seznámit se čtyřmi klíčovými tématy tohoto roku, kterými jsou: práva, zastoupení, uznávání a respekt. Kliknete-li na modrý odkaz [rights to enjoy equal treatment](http://ec.europa.eu/employment_social/equality2007/index_en.htm), dostanete se na stránku, kde si můžete (v pravém horním rohu) zvolit češtinu. http://ec.europa.eu/employment_social/equality2007/index_en.htm

Estonsko se představuje

Pokud to nevíte, pak software pro telefonování přes Internet – Skype byl vytvořen v Estonsku. Jak k tomu došlo, to se dozvíte, když si z menu na liště vyberete *Modern Estonia*.

Můžete se však také seznámit s estonskou přírodou, tradicemi, svátky, historií, památkami a mnoha dalšími informacemi.

<http://www.vm.ee/estonia/>

Mezinárodní sdružení zastánců psaní perem - IPA

Tak nějak je možné přeložit název neziskového sdružení, které bylo založeno v roce 2002. Zjednodušeně se dá říci, že jeho členy jsou lidé, kteří pera buď vyrábějí, nebo je používají při své práci. Sdružení vydává Newsletter, který mimo jiné přetiskl článek Susan Bowenové nazvaný *Handwriting: A Key to Literacy*, převzatý z časopisu *PenWorld*. V článku určeném hlavně pedagogům se píše o spojení „píšící ruky s hlavou“, které se ůkáním do klávesnice nenahradí.

http://www.ipena.org/newsletter/a_key_to_literacy.html; <http://www.penworld.com>